

50

Amparo Poch
y Gascón

Dossier de premsa

Any Amparo Poch y Gascón

El Govern de la Generalitat de Catalunya ha aprovat commemorar de manera oficial els cinquanta anys de la mort d'Amparo Poch y Gascón (1902-1968) i organitzar i coordinar al llarg de l'any una sèrie d'actes públics de reconeixement a les seves aportacions.

L'Institut Català de les Dones, òrgan de referència del Govern per a les polítiques públiques en favor de la igualtat efectiva de dones i homes, impulsa els actes d'homenatge i divulgació de la trajectòria d'aquesta metgessa, periodista i anarcofeminista, que va dedicar la seva vida a millorar la salut i els drets humans de les dones treballadores i els infants.

Al llarg de l'any està previst celebrar una Jornada commemorativa, una exposició i un vídeo divulgatiu sobre la seva vida i trajectòria. També biblioteques i sindicats organitzaran accions d'homenatge i record per tot el territori i es farà una campanya a través de les xarxes socials per donar a conèixer el seu pensament amb el hashtag #AnyAmparoPoch.

L'objectiu és recuperar la figura d'Amparo Poch per a reivindicar-la com a antecessora en la lluita pels drets de les dones, especialment considerant els eixos principals de la seva trajectòria política, professional i personal i donar-la a conèixer a les noves generacions.

En concret, les activitats giraran entorn:

- a. L'activisme social, el feminisme, la fundació de l'entitat Mujeres Libres, i la seva intensa **activitat periodística**
- b. La **participació política**, com a Directora General durant la II República i la seva actuació en l'àmbit de la sanitat infantil i femenina
- c. I el vessant professional com a divulgadora en l'àmbit de la salut i l'exercici d'una **medicina social**: atenció a dones i infants

Estan implicades activament en la commemoració de l'Any Poch les següents entitats:

- Amical de Ravensbrück
- Associació Grup d'Història de les Dones de Fent Història
- Asociación Amparo Poch
- Biblioteques de Catalunya
- Biblioteques de Barcelona

- Centre d' Estudis i de Recerca "Dones i Drets". Facultat de Dret de la UAB
- Col·legi Oficial de Metges de Catalunya
- Confederació General del Treball (CGT)
- Confederació Nacional del Treball (CNT)
- CRAI Pavelló de la República
- Intersindical-Confederació Sindical de Catalunya (CSC)
- Fundació Salvador Seguí
- Fundación Anselmo Lorenzo
- Memorial Democràtic
- Museu d'Història de Catalunya
- Sindicat de Metges de Catalunya

Activitats programades

Institut Català de les Dones

-Acte central: taules rodones per aprofundir i situar la figura de l'Amparo Poch en la seva tasca en favor de la salut sexual i reproductiva de les dones, i en l'anarcofeminisme.

- Exposició itinerant per visibilitzar la figura d'Amparo, que s'incorporarà al catàleg de mostres divulgatives i itinerants de l'Institut Català de les Dones.
- Conferències i visites guiades a l'exposició.
- Espectacle teatralitzat sobre la seva vida.
- Vídeo divulgatiu per al reconeixement d'Amparo Poch.
- Campanya a les xarxes socials #AnyAmparoPoch divulgant frases de la seva obra per donar a conèixer el seu pensament.

Biblioteques de Catalunya

El Servei de Biblioteques del Departament de Cultura, en línia amb el Pla de Foment de la Lectura, s'adhereix a les commemoracions del Govern de la Generalitat i inclou l'Any Amparo Poch en aquestes commemoracions.

Organitzarà un seguit d'activitats que posarà a l'abast de totes les biblioteques. Aquestes activitats van des de conferències, a espectacles, la incentivació sobre la seva obra en clubs de lectura, i la itinerància de l'exposició.

Confederació General del Treball (CGT)

Itinerància de l'exposició *Les dones a l'anarquisme espanyol (Mujeres Libres i altres dones anarquistes)*

Calendari d'itineràncies	Data inici
Confederació General del Treball de Catalunya	02-abr
Tarragona	09-abr
Viladecans	16-abr
Berga	23-abr
Sabadell Locals CNT Sabadell Passatge Edgardo Ricetti, 16	30-abr
Cornellà de Llobregat CGT Baix Llobregat Carretera d'Esplugues, 46	7 maig
Vilafranca	14 maig

<i>Pendent ubicació</i>	
Vic Centre Civic Can Pau de la Riba Carrer Raval Cortines, 22	21 maig
Castelldefels Ateneu Arreplegades Carrer Garcia Lorca, 7	28 maig
Granollers Anònims Carrer Miquel Ricomà, 57	4 juny
Barcelona Ca la Dona Carrer Ripoll, 25	11 juny
Barcelona Institut Català de les Dones Plaça Pere Coromines, 1	18 juny
Santa Coloma de Gramenet Ca La Sisqueta Avinguda Santa Coloma, 104	25 juny

Confederació Nacional del Treball (CNT)

Itinerància de l'exposició *Mujeres Libres (1936-1939), precursoras de un mundo Nuevo*

Pendent calendari d'itineràncies

Amparo Poch y Gascón, Saragossa 1902 - Tolosa 1968

Datat a Saragossa, el 1932, apareixia a Cuadernos de cultura de València un estudi de la Dra. Amparo Poch dedicat a *La vida sexual de la mujer*. A les seves pàgines es preveia l'absoluta necessitat d'instruir en les fases decisives de la seva vida sexual: La pubertat, l'embaràs, el part i la menopausa. Les seves anàlisis són clarividents i minucioses, des de l'educació, la higiene, els òrgans reproductors, l'orgasme, la regulació dels embarassos, per sanitat i economia i les malalties sexuals.

La seva tesi eugènica és bàsica i l'exposa amb la claredat i rotunditat que exigia el tema. La Dra. Poch desconfiava d'una societat que envoltava de foscor i misteri les funcions de la reproducció. I es preguntava: "Però ¿on i quan s'ha dit a les dones - racionalment- res de què és el seu cos, de les fases crítiques de la seva vida, de les preocupacions que s'han d'adoptar, de la significació dels fenòmens més vistosos, de res, en fi, clar, pur, sinó embolicat en picardia, com si els òrgans sexuals fessin part d'una categoria a part dels altres i la seva presència fos una impuresa i un horrible misteri... és clar que la culpa no és completament de les mares ni de les mestres. En quina societat, en quina moral s'han format unes i altres? "

Aquesta societat havia imposat, secularment, la moral pública. Un dels seus principals dogmes socials consistia a preservar l'honra femenina, que depenia de la integritat anatòmica del seu himen que "... només podia ser esquinçat, sense vergonya, després d'una benedicció". Amb ella en tenia prou l'Església, com a norma legal de garantia notarial, davant els ulls repressors de la societat, una castedat avalada per una virginitat, que potser ja no existia.

Les tragèdies que, secularment, s'havien produït en el món, a causa de la maleïda membrana, havien enterrat en cementiris i convents a moltes víctimes innocents; omplert les pàgines de la literatura de tots els temps i establert un comerç carnal i deliri eròtic. La dona, tan discriminada, era la vestal de l'honor familiar, a costa de la seva repressió sexual.

Amparo Poch evoca a *La vida sexual de la mujer* un fet viscut en els seus temps de pràctiques universitàries, a l'Hospital de Saragossa, per il·lustrar fins a quin punt la gent associava la deshonor amb la pèrdua de l'himen: Una jove, víctima d'una dolorosíssima malaltia del seu aparell genital va haver de ser operada i en la intervenció va perdre la virginitat. La noia va acceptar que els metges l'haguessin deshonorat a seguir patint. Però abans d'abandonar l'hospital va demanar al cirurgià un certificat que acredités la causa del seu deshonor.

Amparo Poch des de molt jove es va interessar per la teoria de l'evolució del món científic, els descobriments o les suggestives hipòtesis, comprovades per la investigació, que després divulgava en els seus escrits. El 1933, a la revista valenciana Estudios, revelava en un article, *El hombre ante la vida*, les aportacions dels

investigadors científics, persuadida que els seus descobriments canviarien el món. Parlava de la importància de la biologia que progressava paral·lelament a la fisiològica (Darwin); que la vida era una manifestació de la radioactivitat (Zwaardemaker); de com perllongar-la (Metchnikoff); del seu agermanament amb la química (Bohn); i de la possibilitat d'allargar la vida, en el temps, si s'aconseguia reduir un grau la temperatura de la sang (Loeb).

Així mateix, es preguntava si deixaria de ser un misteri, alguna vegada, l'essència de la vida. "Ous d'estrella de mar -escrivia Poch- han produït embrions sense necessitat del germen masculí, substituït per substàncies agregades al medi i dotades de determinada acció fisiològica". La qual cosa suposava un canvi radical en conclusions tingudes per intocables. Sobre l'espermatozoide, considerat com imprescindible per a la segmentació dels ous, escrivia: "... ve la ciència i el suplanta amb unes sals". Però considerava que encara no existia un mitjà perquè "... el germen femení es segmentés sense la participació de l'espermatozoide madur; però això no vol dir que no l'hagi més endavant".

Aquestes hipòtesis ens poden semblar avui una mica ingènues i sense gaire interès, a la llum de la revolució genètica; en el camp de la biologia molecular: com la identificació de l'ADN, la fecundació in vitro, la clonació, o la investigació sobre les malalties genètiques, però a nosaltres el que ens interessa destacar és que Amparo Poch tenia un esperit obert a les contribucions científiques. La ciència necessitarà sempre ments disposades, com la de la Dra. Amparo Poch, amb absoluta fe en els avenços de la biologia, per fer progressar una de les seves branques més importants: la Medicina.

Des d'un principi, Amparo Poch y Gascón va desenvolupar una tasca personal amb clars objectius emancipadors per a la dona, sobretot per a la dona treballadora, defensant el seu dret a la instrucció i al cultiu de la seva intel·ligència, en pro de la seva formació individual i col·lectiva, capacitant-la per al món laboral i per la seva autonomia, com a principi de llibertat. Arrelada a les files obreristes, amb actituds crítiques enfront del poder dominant que mantenia les diferències socials.

Dona resolta, lectora apassionada, atreta per la literatura, l'art i les ciències, brillant universitària, va estudiar magisteri i va ser la primera dona que va obtenir a Saragossa el títol de medicina, com a alumna oficial, amb matrícules d'honor en les 28 assignatures de la carrera i el Premi Extraordinari de Llicenciatura per oposició, davant cinc dels seus companys de promoció.

Amparo Poch va decidir viure la seva vida com una dona lliure, doctorant-se en Medicina per vocació, quan la dona, lentament, començava a titular-se i a incorporar-se com a professional. La seva tasca de difusió va ser essencial per desterrar la ignorància en els mitjans obrers donant a conèixer, a través de conferències, curses i articles, en revistes i diaris, mètodes per preservar la salut, en una societat on era tabú tractar el tema de la sexualitat i de la higiene femenina.

La seva preocupació va ser latent per desterrar la vergonya i la ignorància entorn al sexe. Advocava per una maternitat conscient, on la dona pogués escollir quan, com i amb qui tenir fills, la qual cosa, en els anys vint i trenta a Espanya, representava una ruptura amb les idees conservadores, i posava els ciments per una teoria revolucionària.

Amparo Poch, davant el compromís moral de tot procés transformador, lluitaria en la guerra civil de l'única manera que una dona pacifista, presidenta de la Societat de Refractaris a la Guerra, Metgessa i encarregada de l'evacuació de centenars de nens espanyols a França, li estava permès: a les trinxeres dels hospitals i dels quiròfans, salvant vides humanes.

El 1939 va marxar a l'exili, del qual mai tornaria. Va patir les vicissituds de tot refugiat, fins que les lleis franceses li van permetre exercir la seva professió, a Tolosa, després de l'alliberament de França el 1944, al qual tan decisivament havien contribuït els seus compatriotes. La seva tasca humanitària li va merèixer el títol popular, concedit espontàniament pels seus pacients, d'àngel de la guarda dels refugiats espanyols.

Antonina Rodrigo (comissària de l'Any Amparo Poch)

La comissària de l'Any Amparo Poch és Antonina Rodrigo, historiadora i escriptora feminista nascuda a Granada, que porta vivint a Barcelona des del 1970. Periodista autodidacta, ha dedicat la seva vida a escriure sobre aquelles persones oblidades per la història, especialment les dones.

Especialitzada en els períodes de la República, la Guerra Civil i l'Exili espanyols, ha estat guardonada amb diversos premis i reconeixements, com són l'Internacional de Periodisme Manuel de Falla (Madrid, 1975), l'Internacional de la Académie Européenne des Arts (París, 1988), o el Premi a la Lleialtat Republicana de l'Associació Manuel Azaña (Madrid, 2000). A més, va ser elegida entre les «100 Mujeres del siglo XX que abrieron camino a la igualdad en el siglo XXI» (Madrid, 2001), i la Generalitat de Catalunya li va atorgar la Creu de Sant Jordi al 2006. El 2014 la Academia de Buenas Letras de Granada l'escull com acadèmica corresponsal a Barcelona, i el 2017 és guardonada amb la Medalla d'Andalusia.

Rodrigo va començar col·laborant amb els diaris locals "Patria" i "Ideal", on publicava reportatges que combinaven la història i la investigació. Més endavant, va treballar als mitjans "Diario de Granada", "Historia y Vida", o "Norma", entre d'altres. El seu primer llibre com escriptora va ser "Retablo de Nochebuena" (1960), i ja no deixaria de publicar fins a dia d'avui. La seva sensibilitat, però també el seu rigor científic o la cura amb què comprova cada dada, es troben plasmats a l'obra d'Antonina Rodrigo, per exemple amb la monografia "Mariana Pineda, heroína de la libertad" (1977), un dels seus grans èxits, o a la trilogia dedicada a les dones de la Segona República, la Guerra Civil i l'Exili, on recorda la vida de protagonistes conegudes o anònimes d'aquests períodes històrics.

Ha escrit les biografies de personatges com la ja esmentada Mariana de Pineda, García Lorca, Salvador Dalí, Margarita Xirgu, el doctor Trueta, Federica Montseny, María Teresa Toral Peñaranda, i Amparo Poch y Gascón. Rodrigo porta a la llum aquelles persones que l'acadèmia margina, en la gran majoria de classe obrera, que no tenien estudis reglats, que havien passat gana i fred, però que tenien cultura anarquista. Antonina Rodrigo afirma, així, que "amb la cultura es pot canviar el món" i que els seus personatges sempre han estat amb el poble, amb el compromís i la militància.

Bibliografia d'Antonina Rodrigo sobre Amparo Poch:

- Rodrigo, Antonina (1979) *Mujeres de España: las silenciadas*
- Rodrigo, Antonina (2002). *'Una Mujer Libre: Amparo Poch y Gascón: Médica Anarquista*. Flor del Viento Ediciones.

Bibliografia d'Amparo Poch

Al llarg de la seva vida Amparo Poch va escriure tractats i manuals de medicina, novel·les, assaig i articles de premsa sobre anarcofeminisme. Podeu consultar la seva obra, biografies, crítica i anàlisis al [Centre de Documentació Joaquina Alemany i Roca](#) de l'[Institut Català de les Dones](#).

Per a més informació sobre les companyes d'activisme d'Amparo Poch, sobre el moviment llibertari femení i sobre el paper de les dones anarquistes durant la Segona República, la Guerra Civil Espanyola i el seu exili posterior, podeu consultar la guia ràpida '[Any Amparo Poch y Gascón: bibliografia](#)'.

Obra publicada

Poch y Gascón, Amparo
Amor : novel·la / Amparo Poch
Zaragoza : Tip. La Académica, 1923
116 p. ; 17 cm

La Ráfaga : semanario de la vida regional
Zaragoza : [s.n.] 1924-[1925?] (Tip. La Ideal)
V. ; 25-26 cm

Poch y Gascón, Amparo
Cartilla de consejos a las madres / trabajo presentado por Amparo Poch y Gascón
Zaragoza : Junta Provincial de Protección a la Infancia y Represión de la Mendicidad
, 1931
18 p. ; 17 cm

Poch y Gascón, Amparo
La vida sexual de la mujer : pubertad-Noviazgo-Matrimonio
Valencia : [s.n.], 1932 (Tip. P. Quiles)
44 p., 1 h. : grab. ; 17 cm
(Cuadernos de Cultura ; v. LVI. Fisiología e Higiene, n. 4)

Mujeres libres
[Madrid] : [Gráficas Nacional], 1936-1938
13 vol. : il., ;

Poch y Gascón, Amparo
Niño / Amparo Poch y Gascón
[S.I.] : Avanti, [1937?]
[12] f. ; 22 cm
(Publicaciones mujeres libres)

Rodrigo, Antonina
Amparo Poch y Gascón : textos de una médica libertaria / Amparo Poch y Gascón
; [introducción y antología:] Antonina Rodrigo
[Zaragoza] : Diputación de Zaragoza, Cultura, Turismo y Deporte : Alcaraván, 2002
293 p. : il., taules ; 23 cm

Sobre ella

Jurado, Nekane

Lucharon contra la hidra del patriarcado : Mujeres Libres / Nekane Jurado ; presentación de Martha Akelsberg ; prólogo de Victoria Sendón
Iruña : Eusko Lurra Fundazioa, 2017
366 p. : il. ; 24 cm

Gómez Cadenas, Concepción

Ética, anarquismo y sexualidad en Amparo Poch y Gascón / Concepción Gómez Cadenas ; directores Miguel Ángel Sánchez González, José Vicente Martí Boscá
Madrid : Universidad Complutense de Madrid, Facultad de Medicina, 2017
Tesi doctoral
[1 recurs en línia](#) (654 p.)

Rodrigo, Antonina

Una mujer libre : Amparo Poch y Gascón, médica anarquista / Antonina Rodrigo
Barcelona : Flor del Viento , 2002
300 p. ; 24 cm
(Tramontana ; 6)

Cuevas Buján, Lorena

Hildegart Rodríguez e Amparo Poch : a repercusión das ideas de reformismo sexual no anarcofeminismo dos anos 30 / Lorena Cuevas Buján
En: Actas do Congreso do Centenario de Hildegart Rodríguez Carballeira (1914-1933) : [celebrado en] Ferrol, 5 a 8 de decembro de 2014, Ateneo Ferrolán. - - [A Coruña] Deputación Provincial da Coruña, 2017]. - - P. 175-190

Feminismos : contribuciones desde la historia / Ángela Cenarro, Régine Illion (eds.)

Zaragoza : Prensas de la Universidad de Zaragoza , 2015
292 p. ; 22 cm

S'analitza l'obra i les trajectòries de vida de diverses aragoneses que van estar implicades en la lluita per millorar la situació de les dones en les seves respectives societats: Josefa Amar y Borbón, Concepció Gimeno de Flaquer, Juana Salas, María Domínguez, Áurea Javierre, Amparo Poch y Gascón i Encarnación Fuyola, així com d'algunes representants dels feminismes de la Transició

Maniobras de distracción en Belchite (Septiembre 1937) / [redacción Javier Redondo... (et al.)]

Madrid : Unidad Editorial , [2005]
201 p. : il. col. y n., gráf., mapas ; 25 cm
(La guerra civil española mes a mes ; 17)
(Biblioteca El Mundo)

Conté: "Semblanzas" de : Frederic Escofet, Sebastián Pozas Perea, Arturo Barea, Miguel Ponte, Wilhelm von Faupel, Concha Espina, Carles Fontseré Carrió, Emilio Kléber, Amparo Poch y Gascón

Domingo, Carmen

Con voz y voto : [las mujeres y la política en España (1931-1945)] / Carmen Domingo

Barcelona : Lumen, 2004

415 p., [8] f. de lám. : il. ; 21 cm

(Ensayo (Lumen))

Mujeres aragoneses

Zaragoza : Casa de la Mujer de Zaragoza, [2000?]

1 fullet ([3] p.) ; 19 cm

Barcelona, 26 d'abril de 2018